

Undervisningsvejledning for samfundsfag C

Undervisningsvejledningen indeholder kommentarer til læreplanen for samfundsfag C. Citater fra læreplaner er gengivet i kursiv

1. Fagets rolle.

Samfundsfag handler om grønlandske, danske og internationale samfundsforhold. Faget giver på et empirisk og teoretisk grundlag viden om og forståelse af det moderne, globaliserede grønlandske samfunds dynamik og kompleksitet. Ved at undersøge den aktuelle samfundsmæssige udvikling med sociologiske, økonomiske og politiske begreber, skal eleverne oparbejde færdigheder til kvalificeret at argumentere for egne standpunkter og handlemuligheder.

Det skal i denne forbindelse fremhæves, at der på C niveau skal bestræbes, at der arbejdes med grønlandske forhold, og at de danske og internationale forhold uddybes i B niveauet.

2. Fagets Formål.

Viden og færdigheder

Eleverne skal på et grundlæggende niveau have viden om og kunne forstå grønlandske, danske og internationale samfundsforhold og den dynamik, der har indflydelse på udviklingen i det moderne samfund.

Lærings- og arbejdskompetencer

Eleverne skal bl.a. i et videreuddannelsesperspektiv kunne arbejde med empiriske problemstillinger ved anvendelse af begreber, enkelte teorier og metoder fra de samfundsvidenskabelige discipliner.

Det skal fremhæves at den gruppebaserede undervisning, der ofte anvendes, er tænkt som en kompetencegivende faktor, der skal give eleverne gruppedannelses – og arbejdsorienterede kompetence i deres senere uddannelses forløb.

Personlige og sociale kompetencer.

Eleverne skal på et grundlæggende niveau kunne forstå forholdet mellem det enkelte menneske og samfundet, så de selvstændigt og i fællesskab kan finde løsningsforslag på samfundsproblemer. I tilknytning hertil skal eleverne have viden om, hvordan man som samfundsborger kan påvirke beslutningsprocesser og opnå politisk indflydelse.

Kulturelle og samfundsmæssige kompetencer.

Eleverne skal på et fagligt grundlag kunne forholde sig til og deltage i den demokratiske debat om forhold, der har betydning for demokratiet og samfundsudviklingen, og de skal selvstændigt, tillidsfuldt og kvalificeret kunne diskutere og tage stilling til enkle samfundsmæssige problemstillinger. I tilknytning hertil

skal eleverne i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng kunne tage ansvar og øve indflydelse på et demokratisk samfund.

På baggrund af Grønlands aktuelle udvikling bør der især fokuseres på den kulturelle forståelse og identitetsskabelse gennem tiden og Grønlands integration i en globaliseret sammenhæng.

Det skal fremhæves at fagets formål har flere facetter. Dels er formålet at opkvalificerer den demokratiske og sociale forståelse hos eleverne, som det er blevet fremhævet i det ovenstående. Dels er fagets metoder opkvalificerende for elevernes efterfølgende uddannelse. Her tænker vi specielt på metodelæren og informationsindsamlings teknikker.

3. Læringsmål og indhold.

3.1 Læringsmål.

Eleverne skal kunne:

- a) anvende grundlæggende viden om sociologi, økonomi og politologi til at redegøre for aktuelle grønlandske samfundsmæssige problemer og løsninger herpå.*
- b) undersøge sammenhænge mellem relevante baggrundsvariable og sociale og kulturelle mønstre.*
- c) undersøge konkrete politiske beslutningsprocesser*
- d) undersøge konkrete prioriteringsproblemer i det grønlandske velfærdssamfund*
- e) påvise i konkrete eksempler betydningen af danske og globale forhold for de politiske handlingsmuligheder*

Det bør tilstræbes så vidt muligt at tage udgangspunkt i en grønlands kontekst. Således skal der på c-niveau fokuseres på grønlandske politiske handlingsmuligheder i en international og global sammenhæng. Danmark bør spille en meget indirekte rolle på dette niveau og behøver ikke at nævnes i punktet.

- f) formulere samfundsfaglige spørgsmål,*
- g) opsøge, anvende og kritisk vurdere informationer til at dokumentere enkle faglige sammenhænge,*
- h) formidle faglige sammenhænge i enkle modeller, tabeller og diagrammer*
- i) formidle viden om faglige sammenhænge ved anvendelse af faglige begreber*
- j) formidle og analysere på fagets taksonomiske niveauer.*
- k) indgå i en faglig dialog og diskutere en faglig problemstilling og*
- l) argumentere for egne standpunkter på et fagligt grundlag.*

3.2 Kernestof

Kernestoffet er følgende:

Politik

- a) politiske ideologier, herunder konservatisme, liberalisme og socialisme inkl. moderne fortolkninger.*
- b) demokrati og menneskerettigheder, herunder betydningen af retssystemet.*

c) politiske beslutninger i Grønland og Danmark, herunder politiske deltagelsesmuligheder.

De klassiske ideologier bør først og fremmest anvendes til at skabe forståelse for grundlæggende menneskesyn indenfor forskellige politiske retninger.

Den grønlandske politiske udvikling har betydet, at grønlandsk ideologi- og partidannelse er sket i en redefineret politisk sfære, betinget af afkoloniseringsprocessen, der betvinger brugen af hybride ideologier, så som socialliberalismen m.fl.

Den aktuelle grønlandske grundlovsdiskussion kan med fordel anvendes i en diskussion af opbyggelsen af et grønlandsk demokrati. Således kan grundlæggende menneskesyn samt magtens deling konkretiseres.

Demokrati i Grønland kan med fordel illustreres gennem diskussionerne omkring bygderådene, og deres demokratiske virke, og om deres nedlæggelse vil betyde et demokratisk underskyd i Grønland. Denne diskussion er desuden inden i konteksten omkring kerne og perisfær udviklingen i Grønland, hvor forskellen mellem land og by bliver udvidet. Denne diskussion kan med fordel sættes op mod en ideologisk diskussion mellem centralisering og decentralisering, eller for eller imod bygdernes eksistens berettigelse.

Der bør fokuseres på udviklingen fra et traditionelt- til et moderne retssystem, eller et gerningsmandsprincip til et mere gerningspræget princip, hvor film som "forbrydelse og straf i Grønland"¹ med fordel kan anvendes som illustration på denne udvikling.

Menneskerettigheder i Grønland kunne med fordel tage udgangspunkt i en diskussion om sammenhængen mellem privat ejendomsret, vækst og debatten om den grønlandske befolknings rettigheder til den grønlandske undergrund. Dette skal dog tage udpræget udgangspunkt i konkrete eksempler. Den teoretiske og ideologiske overbygning hører til på et højere niveau.

Politiske beslutninger i Grønland bør tage udgangspunkt i selvstyreloven og de udvidelser denne giver for det politiske arbejde i Grønland samt konsekvenser som disse beslutninger medfører for de grønlandske borgere. Simple modeller om lovgivningsprocessen samt det politiske kredsløb (varianter af Eastons model) bør indgå. Herunder skal interessegrupper, græsrodsbevægelser og mediernes rolle i beslutningsprocessen inkluderes.

Sociologi

d) identitetsdannelse og socialisation.

e) levevilkår.

f) sociale og kulturelle forskelle.

Her er målene at de studerende opnår forståelse for samspillet mellem individ og samfund og indsigt i spændingsfeltet mellem det enkelte individs identitetsdannelse og samfundets påvirkninger af identitetsdannelsen – socialiseringen

¹ Filmen er fra 2002 og produceret for TV2

Identitetsdannelsen omfatter socialiseringsprocessen med fokus på det enkelte individ. Det vil sige en undersøgelse af de elementer, der bidrager til dannelsen af individets selvopfattelse. I arbejdet med stofområdet vil indgå faktorer, der indgår i identitetsdannelsen: Familien, institutionerne, medier, venner, uddannelse, arbejde, køn m.v., men også hvordan forskellige processer som f.eks. forbrug og anerkendelse kan påvirke identitetsdannelsen. Sociologiske begreber vil være: Normer, roller, rollekonflikter, social kontrol og dobbeltsocialisering. De studerendes egne livshistorier (f.eks. interview med hinanden i klassen, kan også indgå i forløbet)
Eksempler på undervisningsforløb kunne være:

- Den grønlandske familiestruktur. Velfungerende familierelationer er meget vigtige for unge grønlandere, da mange unge lever langt væk fra familie og venner, når de er under uddannelse. Her kan forskellige familietyper gennemgås; den patriarkalske familietype, teamfamilien, svingdørsfamilien, og familien som et socialt akvarium. Vigtigt er også de mange familier, hvor der er fravær af en mor eller far.
- Den primære, sekundære og tertiære socialiserings betydning for unges identitetsdannelse, herunder påvirkning fra familie venner og medier.
- Rollemodellering og identitetsniveauer; Jeg identitet, personlig identitet, social identitet og kollektiv identitet
- Sociale grupper, normer og værdier, branding og image og deres betydning for valg af identitet.

Under levevilkår vil viden om fordeling af levevilkårsbestemmende faktorer som f.eks. uddannelse, arbejde og indkomst være centrale emner. Der indgår begreber som behov, levestandard, velfærd og livsstil, desuden kan en indkredsning af begreber som fattigdom, rigdom og marginalisering indgå. Der vil være rige muligheder her for at arbejde med tabeller, modeller, diagrammer og faglige metodemål.

Mulige undervisningstemaer kunne være:

- Socialgrupper i Grønland, hvor eleverne prøver at opstille kriterier for en grønlandsk socialgruppeinddeling
- Samfundsudvikling og socialisering; hvor eleverne bliver bevidste om de 3 store samfundsudviklinger:

1: Traditionssamfundet – der indholdsmæssigt var meget forskelligt fra den øvrige verden, men også har lighedspunkter med fastlagte livsbaner og få muligheder for social opstigning og med ”Myren” som mennesketype.

2: Industrisamfundet som først meget sent kom til Grønland og har været kort og sporadisk med ”Sneglen” som mennesketype.

3: Nutidens samfund, informationssamfundet/det senmoderne samfund med dets mange muligheder og mange valg og usikre livsbaner, med mennesketypen ”Kamæleonen” - det gruppe styrede menneske.

Generelt for alle 3 områder indenfor sociologien gælder det at der ikke findes særligt meget grønlandsk materiale i bogform hvorfor aviser, tidsskrifter og elektroniske medier må inddrages. Og det vil være vigtigt at relatere den teoretiske rammeforståelse til en grønlandsk virkelighed og dagligdag.

”Ligeledes vil det være relevant at inddrage Pierre Bordieus teori om habitus- forstået som de indlærte koder, der lægger rammerne for individets handlinger i hverdagen, dets vaner og holdninger og den måde individet opfører sig på-Tæt knyttet til habitusbegrebet er hans Kapitalbegreb som er et forsøg på at forklare de ressourcer og egenskaber som forskellige aktører i samfundet er i besiddelse af, og som de bruger i livet.

Økonomi

- g) økonomiske systemer, økonomiske kredsløb og styringsinstrumenter.*
- h) velfærd og fordeling.*
- i) erhvervsstruktur og arbejdsmarkedsforhold i Grønland.*

For at komme i gang med det økonomiske kredsløb, kan det være en fordel at starte med det grundlæggende kredsløb(mikroøkonomi), for hermed at vise eleverne kredsløbet mellem pris og lønningerne. Derefter kommer makroøkonomien ovenpå, men der er stadig forhold, som inflation som eleverne skal kende til, og som de har fået kendskab til, ved at der blev startet med det grundlæggende kredsløb. Det giver en didaktisk fordel ved at det bliver muligt at udbygge modellen trinvist, og herved sørge for at eleverne er med i modellens progression. Dette giver desuden også mulighed for at komme ind på en mere statslig for eller imod diskussion, for herved at perspektivere til den politiske del af kurset.

Når man går videre til det udvidede kredsløb, bliver modellen meget større, og hermed opstår der også større mulighed for at tabe eleverne, derfor er det vigtigt at de enkelte elementer i modellen bliver introduceret i etaper, sådan at eleverne opnår en forståelse af forholdet mellem de enkelte dele i modellen og helheden.

For at skabe en relation mellem kredsløber og de økonomiske politikker(styringsinstrumenterne), kan det være en fordel at starte med at introducerer høj – og lavkonjunktur. For herved at skabe en forståelse for; inflation, arbejdsløshed, konkurrenceevne, betalingsbalance, handelsbalance osv. Dette giver en vinkel til at se på redskaberne/instrumenterne for styring af det økonomiske kredsløb, og herved skabes en større pædagogisk progression af begreberne, sådan at eleverne lettere kan se meningen med de forskellige instrumenter.

Selve gennemgangen af instrumenterne er lidt speciel her i Grønland, da det ikke er alle instrumenterne der er til rådighed for selvstyret, og herved for Grønland, hvilket skaber en situation, hvor der er forskel på de forskellige instrumenter, og om de overhovedet kan anvendes i Grønland. Dette lægger op til en didaktisk overvejelse hos læreren over, om relevansen af f.eks. pengepolitik.

Instrumenterne kan med fordel introduceres gennem et mindre forløb hvor; instrumenterne introduceres på tavlen ved et lærerstyret oplæg, og gennem et gruppearbejde, hvor hver gruppe arbejder med et af instrumenterne, og udarbejder et korts skriftligt produkt, der omdeles til de andre elever, så alle eleverne får et skriftligt produkt omkring alle instrumenterne. Her er Google Docs et godt redskab, hvor en evaluering af produktet efterfølgende kan gennemgås og modificeres hensigtsmæssigt i plenum. En elev fra hver gruppe kan her tildeles en sekretærfunktion, således at den processuelle læring kommer i centrum.

Med hensyn til velfærd, så vil den største del af præsentationen og gennemgangen af dette stof, ske under politologien, hvor forskellige velfærdsmodeller introduceres og gennemgås. Forskellige aspekter af

velfærden gennemgås også gennemgangen af det økonomiske kredsløb, dette gælder f.eks. skattepolitik og offentlige investeringer eller ydelser.

Begreberne primær – sekundær – og tertiær erhvervsudvikling kan med fordel introduceres gennem geografibogens modeller over udviklingen, da denne mere grafiske præsentation erfaringsmæssigt kan skabe en større forståelse af erhvervsudviklingen hos eleverne²

Metode

j) centrale samfundsfaglige informationskanaler.

En metodisk forståelse er afgørende for en meningsfuld og systematisk samfundsfaglig diskussion. En systematisk informationsindsamling samt organisering af denne skal indgå både som selvstændigt forløb og parallelt med de øvrige forløb. Den metodiske forståelse udgør grundlæggende kompetencer for elevens fremtidige studieforløb.

3.3 Supplerende stof

Eleverne vil ikke kunne opfylde læringsmålene alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof har typisk karakter af eksempler fra den aktuelle samfundsmæssige debat, som anvendes til yderligere at konkretisere og perspektivere faglige sammenhænge, herunder betydningen af globale og europæiske forhold for udviklingen i Grønland. Det supplerende stof skal ligesom kernestoffet i videst muligt omfang perspektiveres til grønlandske og internationale forhold.

Med hensyn til den globale og europæiske kontekst er det vigtigt at følge læringsmålet 1e, der taler om at det først og fremmest skal være en grønlandsk kontekst der undervises i.

4. Undervisningens tilrettelæggelse

4.1 Didaktiske principper

- a) Undervisningen skal tage udgangspunkt i elevernes faglige niveau og viden.*
- b) Undervisningen tilrettelægges, så den i videst muligt omfang har karakter af en læringsdialog mellem lærer og elever.*
- c) Undervisningen tilrettelægges, så der veksles mellem forskellige undervisningsformer.*
- d) Undervisningen tilrettelægges, så elevernes interesser og behov tilgodeses, så eleverne får mulighed for at opleve faget som spændende, relevant og vedkommende.*

² Se Fourastiés model

- e) *Undervisningen tilrettelægges, så der både er faglig progression i de enkelte forløb og temaer såvel som progression i udviklingen af fagsprog og terminologi, så eleven gradvis opøves i mere selvstændige arbejdsformer og kompleks tænkning.*
- f) *Undervisningen tilrettelægges, så der i videst muligt omfang perspektiveres til det omgivende samfund.*

Formuleringen ” *Undervisningen tilrettelægges, så der i videst muligt omfang perspektiveres til det omgivende samfund.*” har baggrund i tanker om kulturbaseret undervisning, der i al sin enkelthed betyder, at undervisningen tager sit udgangspunkt i den sociale og samfundsmæssige kontekst, hvori læringen foregår og eleven befinder sig. Dette betyder i praksis, at læreren i sin undervisning i så høj grad som muligt tager højde for elevernes forudsætninger og baggrund, og hermed forsøger at perspektivere sin undervisning til denne, så undervisningen opleves som relevant for eleverne. På denne måde styrkes grundlaget for elevernes faglige udvikling samtidigt med, at man bruger elevernes kendte erfaringsverden som udgangspunkt for genereringen af ny viden og erfaring.

Det er i læringsprocessen, at eleverne opnår de faglige mål. Undervisningen må aldrig blive envejskommunikation. Begrebet ”læringsdialog” indgår i en undervisningsform, hvor læreren indgår i en ligeværdig dialog med eleverne og tager elevernes svar og holdninger alvorligt, samtidigt med at denne udfordrer deres vante forestillinger for at skabe refleksion og indsigt hos eleverne. En læringsdialog kan også tage form af ”modellering”, hvor læreren, som ”kognitiv rollemodel” forsøger at anskueliggøre en faglig tankemåde eller at indføre eleverne i et bestemt paradigme. Dette kan f.eks. gøres ved at læreren stiller faglige spørgsmål i en systematisk og taxonomisk rækkefølge for at demonstrere en faglig argumentationsopbygning for eleverne, så eleverne selv opnår evnen til analytisk og refleksiv tænkning. En læringsdialog kan også være en faglig samtale, hvor læreren ved hjælp af åbne men bevidst valgte spørgsmål forsøger at lade eleverne sætte tanker og ord på deres egne erfaringer og ubevidste viden, ligesom faglige diskussion imellem eleverne sætte tanker og ord på deres egne erfaringer og ubevidste viden, ligesom faglige diskussioner imellem eleverne indbyrdes selvfølgelig også er læringsdialoger. Læringsdialogen kan også indgå i en anden form for ”modellering”, adfærdsmodellering, hvor læreren i praksis og igennem sin egen fremfærd i klassen demonstrer hvorledes han eller hun ønsker eleverne skal agere, således at de kan blive tolerante, fordomsfri men kritisk tænkende mennesker, der kan deltage i samfundets demokratiske processer og dets øvrige interkulturelle sammenhænge.

Grundlæggende set kan ”læringsdialogen” kun trives i et trygt og inspirerende studiemiljø, præget af respekt og tolerance for klassens gymnasiale subkulturer og den enkeltes kulturelle og sociale baggrund.

Undervisningen skal tilrettelægges tematisk, typisk med afsæt i kursisternes nysgerrighed vedrørende aktuelle samfundsmæssige problemstillinger. Gennem det samlede forløb skal der ske en øget inddragelse af kursisterne ved valg af tema og arbejdsformer. Mindst ét tema skal behandles på tværs af disciplinerne.

I undervisningen skal der lægges vægt på det induktive princip, dvs. konkrete problemstillinger skal være udgangspunktet, og der skal lægges afgørende vægt på, at den enkelte elev får muligheder for på et fagligt grundlag at fremføre synspunkter, argumenter og vurderinger.

Tilrettelægges undervisningen i perioder deduktivt, skal der efterfølgende ske en anvendelse af det faglige stof på konkrete eksempler. Sådanne undervisningsforløb kan bruges til at fremhæve ligheder og forskelle mellem de samfundsfaglige discipliner.

Undervisningen tilrettelægges således, at den er alsidig i valg af synsvinkler, begreber og metoder.

4.2 Arbejdsformer

I undervisningen skal der anvendes afvekslende og elevaktiverende arbejdsformer, således at kursisterne får gode muligheder for at identificere, dokumentere, formidle og debattere faglige sammenhænge og synspunkter.

Undervisningen tilrettelægges, så der tages hensyn til forskellige elevtyper, deres læringsstile og behov. Både elever med undervisningssproget som førstesprog og som andetsprog skal tilgodeses.

Udadvendte aktiviteter skal integreres i undervisningen. Der skal i det samlede forløb gennemføres mindst et mindre projektarbejde, hvor en faglig problemstilling skal behandles med brug af metoder fra faget.

Varierede skriftlige produkter bidrager til faglig fordybelse og til at udvikle elevernes evne til at formulere samfundsfaglige spørgsmål og til at dokumentere og argumentere for faglige sammenhænge og synspunkter.

Informationsteknologiske redskaber skal anvendes i undervisningen til at støtte og supplere læringsmålene og den pædagogiske proces. Informationsteknologi kan anvendes til:

- a) informationssøgning,*
- b) bearbejdning og formidling samt*
- c) videndeling.*

Anvisninger på centrale samfundsfaglige hjemmesider indgår i de enkelte forløb. Brug af elektroniske konferencer kan integreres i undervisningen.

Afvekslende arbejdsformer skal ballanceres nøje med en resultatbevidsthed.

Det skriftlige arbejde skal minimeres, grundet den manglende skriftlige dimension.

4.3 Samspil med andre fag

Undervisningen skal tilrettelægges, så der i perioder arbejdes tværfagligt og drages paralleller til andre fags vidensområder. Faget kan indgå i samspil med andre fag med det formål yderligere at uddybe og perspektivere kernestoffet.

5. Evaluering

5.1 Løbende evaluering

Gennem fremadrettet individuel vejledning, brug af interne prøver og tilbagemeldinger på faglige aktiviteter skal eleven undervejs i det samlede forløb bibringes en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i sit faglige standpunkt. Grundlaget for evalueringen er læringsmålene. Der skal desuden gennemføres aktiviteter, som får eleven til selv at reflektere over sin faglige udvikling.

I tilbagemeldinger på skriftlige og mundtlige aktiviteter skal der ske en fremadrettet vejledning med præcise anvisninger på forbedringer omkring argumentation, struktur, udtryksevne og faglig korrekthed.

Der skal mindst hvert semester foretages en evaluering af elevens arbejdsindsats, aktive deltagelse og engagement i undervisningen. I forbindelse hermed sker der en fælles evaluering af undervisningen.

Formålet med den løbende evaluering er at sikre kvaliteten af undervisningen samt styre den enkelte elevs læring. Den løbende evaluering skal ligeledes vise elevens faglige kunnen i forhold til de i pkt. 3.1 og 3.2 beskrevne kompetence mål. Gennem fremadrettet og individuel vejledning, brug af test og tilbagemeldinger på faglige aktiviteter skal eleven undervejs i forløbet få en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt, herunder inddrages aktiviteter, som stimulerer refleksion over udbyttet af undervisningen.

Grundlaget for evalueringen skal være de faglige mål. Endvidere skal der mindst én gang i hvert semester ske en evaluering af arbejdsindsats, aktiv deltagelse og engagement i undervisningen.

5.2 Prøveform

Der afholdes en mundtlig prøve på grundlag af opgaver med et kendt tema med et ukendt bilagsmateriale af et omfang på mindre end 2-3 normalsider. Opgaverne indeholder fokuserede underspørgsmål, der følger de taksonomiske niveauer. De temaer, der er indeholdt i opgaverne, er anvendt i undervisningen og dermed kendt af eksaminanderne.

Der gives ca. 48 minutters forberedelsestid, og eksaminationstiden er ca. 24 minutter pr. eksaminand.

Eksaminationen former sig som en faglig samtale mellem eksaminand og eksaminator.

5.3 Bedømmelseskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilket omfang eksaminandens præstation lever op til læringsmålene.